

ВІДЗИВ

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Рубана Владислава Юрійовича

«Організаційно-методичні засади оптимізації процесу фізичного виховання учнів початкових класів в умовах сільської загальноосвітньої школи», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність теми. За останні роки стан здоров'я дітей від початку навчання в школі до її завершення суттєво погіршується (у 4-5 разів). Особлива проблема виникає при переході дітей від дошкільного навчального закладу до закладу загальної середньої освіти, коли відповідно умов навчання їх руховий режим знижується у 2-3 рази. Згідно директивних документів МОНУ у молодшій школі заборонено давати дітям домашні завдання і виставляти оцінки з окремих предметів, до яких відноситься і фізична культура. Однак, майже всі учителі молодших класів дають завдання для самостійної роботи з письма, математики тощо, які вимагають тривалого статичного режиму протягом дня і підвищують дефіцит фізіологічної норми рухової активності для цього періоду дитинства.

Порівнюючи умови проживання школярів у міській і сільській місцевості можна визначити пріоритети сільського соціально-природного середовища з позиції еколого-оздоровчого та психо-емоційного комфорту життєзабезпечення людини.

З іншого боку сільське середовище має і ряд негативних факторів, серед яких відсутність оперативної кваліфікованої медичної допомоги у населених пунктах, віддалених від районних центрів, високий рівень безробіття, відсутність фізкультурно-оздоровчих та спортивних споруд для проведення позашкільної роботи серед дітей, малокомплектні класи тощо.

Дані наукової літератури вказують і на наявність проблем, які обмежують впровадження сучасної навчальної програми у загальноосвітній процес сільської школи.

Вищезазначене дозволяє говорити про необхідність удосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи у сільській школі і поза нею, а також формування на селі здоров'язберігаючого середовища.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно з темою «Сучасні технології формування гармонійно розвиненої особистості дітей, підлітків і молоді в процесі фізичного виховання» (№ державної реєстрації 0112U005310), яка виконується на кафедрі теорії та методики фізичного виховання і спорту ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» (2014-2018 рр.), а також темою 3.1 «Історичні та організаційно-методичні засади формування гендерного підходу у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді» (№ державної реєстрації 0117U002386) Зведеного плану НДР Міністерства освіти і науки України на 2017-2019 рр. Роль автора, як співвиконавця, полягає у науковому обґрунтуванні і розробці технології оптимізації процесу фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку сільської школи та визначенні її ефективності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Результати досліджень носять об'єктивний характер за кількістю досліджуваних, адекватністю методів дослідження поставленим завданням.

Так, в дослідженні взяли участь школярі 1-4 класів (усього 137 учнів). Всього було здійснено 18 вимірювань показників фізичного стану у кожної дитини, що загалом склало 2466 індивідуальних результатів, це дозволило використати факторний аналіз для інтерпретації, систематизації і визначення внеску окремих показників у стан фізичного здоров'я учнів.

Методи дослідження включають соціологічні, антропометричні, фізіологічні і педагогічні аспекти.

Аналіз науково-методичної літератури проводився з метою теоретичного обґрунтування вивчення об'єкту дослідження, а також узагальнення наукових підходів щодо теоретичних, програмно-нормативних, організаційно-методичних основ фізичного виховання молодших школярів. Проведений теоретичний аналіз, узагальнення сучасного практичного досвіду дозволили визначити актуальність дослідження, уточнити і конкретизувати мету, завдання і спрямованість педагогічних експериментів, розробити зміст комплексної програми дослідження фізичного стану, рівня і мотивів рухової активності сільських школярів до видів занять фізичними вправами.

Одним з основних методів дослідження був педагогічний експеримент, структура якого передбачала виконання попередніх, констатувальних і формувальних процедур у певній послідовності. Констатувальний експеримент передбачав застосування комплексної методики дослідження: компонентів морфофункціонального стану за допомогою медико-біологічних методів (антропометрія, пульсометрія, тонометрія, динамометрія, функціональні проби Штанге, Генча, Руф'є), фізичної підготовленості дітей 7-10 років (педагогічне тестування), фізичного здоров'я (методика експрес – оцінки соматичного здоров'я Г.Л.Апанасенка) і захворюваності молодших школярів (контент-аналіз індивідуальних методичних карт), рухової активності(метод хронометрії, Фремінгемська методика) і мотивації (анкетування) учнів до занять фізичними вправами. Констатувальний експеримент був запроваджений з метою визначення початкових позицій дослідження, отримання базових даних, які стали підґрунтям розробки технології оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільських шкіл.

Всі індивідуальні показники вимірювання і тестування заносились у зведений протокол, а їх данні використовувались для проведення математичних розрахунків (за допомогою методів математичної статистики) з метою інтерпретації отриманих результатів.

Мета формувального експерименту полягала у реалізації та оцінці ефективності розробленої технології. Тривалість формувального експерименту становила один навчальний рік. Систематизація матеріалу і первинна математична обробка були виконанні за допомогою програми «Statistica» у середовищі «Windows».

Аналіз обґрунтованості наукових положень, мети, завдань і висновків свідчить про їх логічний зв'язок.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити ефективність технології оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільських шкіл для підвищення рівня їх фізичного здоров'я і психофізичного стану.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати та узагальнити стан і провідні тенденції розвитку фізкультурно-оздоровчої діяльності сільської школи за даними літературних джерел.

2. Дослідити вікові особливості фізичного стану учнів 7-10-річного віку сільських загальноосвітніх шкіл для визначення ефективності процесу фізичного виховання.

3. Дослідити інформаційну значущість взаємозв'язків основних компонентів фізичного стану молодших школярів для визначення співвідношення засобів фізичного виховання.

4. Виявити рівень і мотиви рухової активності сільських школярів до видів занять фізичними вправами.

5. Розробити організаційно-методичні засади технології оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи, які спрямовані на підвищення рівня фізичного здоров'я, психофізичного стану і рухової активності дітей 7-10 років та перевірити їх ефективність в умовах сільської загальноосвітньої школи.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що:

– вперше обґрунтовано і розроблено технологію оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи, підґрунтя якої склали заходи щодо підвищення рівня рухової активності й фізичного здоров'я дітей 7-10 років. Структурними елементами моделі запропонованої технології є: мета, завдання, принципи, педагогічні умови оптимізації рухової активності учнів 7-10 років у навчальний і позаурочний час, критерії ефективності;

– обґрунтовано структуру фізичної підготовки молодших школярів сільської місцевості за співвідношенням засобів фізичного виховання, які визначені внаслідок факторного аналізу показників морфофункціонального стану і фізичних якостей;

– вперше визначені педагогічні умови оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи, які включали: спрямованість педагогічних дій; види діяльності; способи діяльності дітей; умови реалізації запропонованої технології;

– вперше розроблені організаційно-методичні засади проведення форм роботи з фізичного виховання і видів рухової активності з молодшими школярами у сільському соціумі, які враховували особливості умов організації навчально-виховного процесу сільської школи (малокомплектні класи, можливість проведення занять у природному середовищі, особливості соціокультурних умов села та ін.);

– вперше розроблена типологія здоров'яформувальних технологій сільських школярів у процесі фізичного виховання, які систематизовані за наступними ознаками: комплексні, виховні, навчальні, розвивальні, взаємодії й співробітництва;

– доповнено дані: про стан фізичного здоров'я, фізичної підготовленості та спеціально організованої рухової активності учнів початкових класів сільської школи; про значення рухової активності як складової здорового способу життя для профілактики захворювань та зміцнення здоров'я дітей; про наявність соціо-культурних, економічних та екологічних відмінностей

умов життя у сільській місцевості, які впливають на організацію фізкультурно-оздоровчої роботи у загальноосвітній школі;

– набули подальшого розвитку відомості про вікові та статеві особливості фізичного стану дітей молодшого шкільного віку, про рівень та динаміку розвитку їх фізичних здібностей, рухової активності та мотиваційні пріоритети сільських школярів до видів занять фізичними вправами.

Практична значущість результатів дослідження полягає у впровадженні розробленої технології оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи у навчально-виховний процес учнів початкових класів сільських шкіл, що сприяло підвищенню рівня їх рухової активності, фізичного здоров'я, фізичної підготовленості.

Результати дослідження впроваджено у навчально-виховний процес Ковалинського НВО «Загальноосвітня школа I-II ступеня – ДНЗ», Дівичківського НВО «Загальноосвітня школа I-III ступенів – ДНЗ» Переяслав-Хмельницького району Київської області.

Всі основні положення дисертації використані для вдосконалення змісту навчальної дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» (розділ «Методика фізичного виховання дітей шкільного віку») і впроваджені в освітній процес підготовки студентів Національного університету фізичного виховання і спорту України (м. Київ), Житомирського державного університету імені Івана Франка, ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», що підтверджується відповідними актами впровадження.

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи викладені у 9 наукових працях, із них у фахових виданнях України – 6(з яких 6 включені до міжнародних наукометричних баз), 1 – у зарубіжному виданні, 2 праці додатково відображають наукові результати дисертації.

Особистий внесок здобувача у працях, опублікованих у співавторстві полягає в аналізі літературних джерел, проведенні експериментальних досліджень, систематизації та інтерпретації фактичного матеріалу, теоретичній розробці та експериментальній перевірці технології оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями 7-10 років в умовах сільської загальноосвітньої школи.

Структура та обсяг роботи. Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Дисертація викладена на 286 сторінках, містить 24 таблиці і 19 рисунків. У роботі використано 337 джерел, з яких 38 – англомовних авторів.

Автореферат відповідає змісту дисертації і відображає основні положення роботи.

У *вступі* обґрунтовано актуальність роботи, сформульовано мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, визначено особистий внесок здобувача, наведено дані про апробацію результатів дослідження та публікації.

У *першому розділі* «**Теоретико-методичні засади фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми молодшого шкільного віку у загальноосвітніх навчальних закладах у міській та сільській місцевості**» подано аналіз науково-методичної літератури щодо існуючих концептуальних моделей шкільного фізичного виховання, програмно-нормативних основ фізичного виховання у початковій школі; узагальнені дані щодо факторів, які впливають на організацію фізичного виховання у сільській школі; визначені вікові особливості розвитку дітей 7-10 років та потребово-мотиваційного підходу до їх фізичного виховання; представлено характеристику сучасних підходів щодо організації системи фізичного виховання молодших школярів.

Наведено критичний аналіз різних моделей фізичного виховання – оздоровчо-адаптивної, соціально-орієнтованої, особистісно-орієнтованої,

спортивно-рекреативної, які різняться за цільовими орієнтирами і механізмами досягнення цілей.

Аналізуючи нову програму з фізичної культури в молодшій школі, автор визначає пріоритети, які позитивно відрізняють її від попередніх програм і обґрунтовує необхідність її адаптації до умов сільської школи.

Далі дисертант визначає фактори, які характеризують переваги помешкання у сільському середовищі і у той же час несприятливі для здоров'я, що впливають на ефективність організації і проведення занять з фізичного виховання.

Аналіз літературних джерел приводить автора до висновку про епізодичні дані щодо вдосконалення організаційно-методичних засад процесу фізичного виховання учнів молодших класів сільської школи, що обумовлює напрям його дослідження.

Цей розділ має обсяг 43 стор., що складає 17% від загального обсягу дисертаційної роботи.

У *другому розділі «Методи і організація дослідження»* розкрито зміст і доцільність використаних методів дослідження, їх адекватність об'єкту, предмету, меті та завданням роботи; наведено відомості про контингент обстежених дітей 7-10 років, дані щодо організації та етапів дослідження.

Для вирішення завдань науково-дослідної роботи було використано комплекс методів: теоретичний аналіз та узагальнення даних літературних джерел і досвіду передової практики фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку; педагогічні методи (спостереження, експерименти, тестування); антропометричні; фізіологічні (пульсометрія, тонометрія, спірометрія, функціональні проби – Штанге, Генча, Руф'є); методи оцінки фізичного здоров'я (експрес-оцінка соматичного здоров'я за Г. Л. Апанасенком; контент-аналіз індивідуальних медичних карт; методика розрахунку показників захворюваності за Г. Н. Сердюківською); метод хронометрії (Фремінгемська методика); соціологічні методи (бесіди, анкетування); методи математичної статистики.

Дослідження проводилось у Ковалинському НВО «Загальноосвітня школа І-ІІ ступенів – ДНЗ» і у Дівичківському НВО «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів – ДНЗ» Переяслав-Хмельницького району Київської області. Досліджуваним контингентом були діти 7-10 років (1-4 класи), всього 137 учнів.

Дисертаційна робота виконувалась поетапно протягом 2014-2017 років і відповідно до мети та завдань дослідження включала три етапи.

На *першому етапі дослідження (2014-2015 рр.)* було сформовано об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження, визначено програму подальшої дослідницької роботи. Також було проведено вивчення, аналіз та узагальнення науково-методичної літератури і передового досвіду практики фізичного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Було розроблено комплексну програму дослідження фізичного стану дітей 7-10 років, яка складалась з 18 вимірювань. Крім того, оцінювався рівень рухової активності молодших школярів.

Проведено констатувальний експеримент, який складався з таких елементів: визначення рівня фізичного розвитку; тестування компонентів фізичної підготовленості і функціональних можливостей; визначення рівня фізичного здоров'я (за експрес-методикою Г. Л. Апанасенка) і рівня рухової активності молодших школярів на основі розробленої методики.

У дослідженні брали участь 137 дітей, з них 33 учня 1 класу, 29 учнів 2 класу, 37 учнів 3 класу, 38 учнів 4 класу.

Другий етап дослідження (2015-2016 рр.) включав математичну обробку даних дослідження фізичного стану учнів початкових класів загальноосвітніх сільських шкіл; інтерпретацію отриманих результатів; обґрунтування і розробку умов оптимізації процесу фізичного виховання учнів початкових класів сільських шкіл з метою підвищення рівня їх фізичного здоров'я і психофізичного стану.

На *третьому етапі дослідження (2016-2017 рр.)* проводився формувальний педагогічний експеримент. З цією метою були створені контрольні та експериментальні групи. В експериментальних групах процес

фізичного виховання був побудований згідно розроблених педагогічних умов (n=69). У контрольних групах (n=68) всі організаційні форми занять фізичними вправами проводились згідно змісту і методичним рекомендаціям оновленої програми «Фізична культура» (1-4 класи).

Було проведено математичну обробку даних контрольних випробувань і визначено ефективність запропонованих підходів щодо організації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської загальноосвітньої школи. Також завданням цього етапу було підведення підсумків дослідження, формулювання висновків, підготовка практичних рекомендацій, редагування тексту дисертації.

Треба зауважити, що опис тестових завдань для визначення фізичної підготовленості молодших школярів (ст. 76-81) занадто деталізовані, хоча це загальноприйняті рухові тести. Це ж саме стосується фізіологічних методів (ст. 83-88).

У третьому розділі «Вікові особливості фізичного стану і мотивації діяльності учнів початкових класів сільських шкіл у процесі фізичного виховання» представлено результати констатувального експерименту, метою якого було визначення рівня морфофункціонального стану, фізичної підготовленості, стану здоров'я, рухової активності та фізкультурно-оздоровчих уподобань учнів для подальшої розробки організаційно-методичних засад оптимізації процесу фізичного виховання учнів початкових класів сільських шкіл.

Результати констатувального експерименту свідчать про позитивні зміни динамічного характеру у морфофункціональному стані і фізичній підготовленості дітей 7, 8, 9 і 10 років, які знаходяться у межах вікових норм.

Більшість показників фізичної підготовленості відповідають середньому рівню навчальних досягнень учнів, який є недостатнім (безпечним), що свідчить про низьку ефективність системи фізичного виховання молодших школярів в умовах сільських шкіл. Особливо це стосується таких фізичних якостей, як швидкісні, силові, координаційні та витривалість, рівень розвитку яких є нижчим, ніж у міських школярів.

Результати обстежень свідчать, що рівень соматичного здоров'я дітей є незадовільним. Більшість дітей (87,2 %) входить до групи ризику (низький і нижче за середній рівень).

Відмічається досить велика кількість випадків захворювань дітей 7-10 років. Діти 7-річного і 8-річного віку хворіють частіше (у 7 років – 59 випадків захворювання на 33 дитини за рік, у 8 років – 49 випадків на 29 учнів, у 9 років – 47 випадків на 37 учнів, у 10 років – 41 випадок на 38 досліджуваних). Поступове зниження захворюваності з віком пояснюється тим, що у період «другого дитинства» системи й органи продовжують вдосконалюватися і досягають оптимального функціонального розвитку. Гострі інфекції ще здійснюють вплив, але спостерігаються рідше і перебіг хвороби значно легший.

Підсумовуючи отримані результати можна стверджувати, що рівень опірності організму негативним чинникам довкілля у дітей досліджуваних груп є низьким, що зумовлює доцільність використання в умовах сільських шкіл таких підходів у фізкультурно-оздоровчій роботі, які б максимально сприяли вирішенню оздоровчих завдань.

Звертає увагу той факт, що рівень рухової активності дітей початкових класів сільських шкіл є недостатнім, не дивлячись на те, що час який вони витрачають на середньому рівні рухової активності є більшим, ніж у міських школярів.

Є відмінності у мотивації сільських і міських школярів. Основними мотивами занять сільських школярів визначаються ігровий та емоційної розрядки, а у міських – мотив покращення здоров'я.

Застосування факторного аналізу дозволило встановити інформаційну значущість чинників у загальній структурі рухової системи молодших школярів, а також виділити її основні компоненти. Значним є вплив інтегрованих факторів.

Незважаючи на певні відмінності у факторній структурі рухової системи дітей 7, 8, 9 і 10 років, можна відмітити наявність спільних тенденцій, які полягають у динамічності, гетерохронності розвитку і взаємозв'язку основних

її змістових компонентів. Так, було з'ясовано, що антропометричні і функціональні показники у всіх статево-вікових групах розташовуються у найбільш впливових факторах – I та II, у поєднанні з показниками рухових тестів. Був визначений рейтинг рухових якостей, які найбільш пов'язані з морфофункціональним станом організму за дисперсійним внеском: I – швидкість, II – координаційні здібності, III – швидкісно-силові, IV – витривалість, V – сила, VI – гнучкість. Це дало змогу визначити співвідношення фізичних вправ різного спрямування у навчальних і позанавчальних заняттях фізичною культурою: на швидкість – 30% часу, координацію – 25%, швидкісно-силові вправи – 20%, загальну витривалість – 15%, силу – 5%, гнучкість – 5%.

Результати констатувального експерименту обумовили розробку педагогічних умов удосконалення процесу фізичного виховання молодших школярів в сільській місцевості.

Розділ викладено на 44 сторінках дисертації. Результати дослідження опубліковано у двох працях автора.

Четвертий розділ «Організаційно-методичні засади оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями 7-10 років в умовах сільської школи» розкриває зміст запропонованої технології, яка була обґрунтована та розроблена за результатами аналізу літературних джерел і власними даними констатувального експерименту. Структурними елементами технології оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи є: мета, завдання, принципи, педагогічні умови оптимізації рухової активності учнів 7-10 років як фактору підвищення рівня їх соматичного здоров'я, а також – критерії визначення ефективності запропонованої технології.

Педагогічні умови оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи включали в себе: спрямованість педагогічних дій; види діяльності; способи діяльності дітей; умови реалізації запропонованої технології.

Спрямованість педагогічних дій полягала: у застосуванні сучасних підходів до організації й функціонування фізкультурно-оздоровчої роботи у сільській школі (соціально-педагогічного, системно-діяльнісного, вікового, індивідуально-диференційованого, аксиологічного); удосконаленні змісту фізкультурно-оздоровчої роботи ЗОШ; спільної роботи сільської школи і батьків.

Змістом фізкультурно-оздоровчої роботи сільської ЗОШ були як традиційні засоби фізичного виховання молодших школярів (способи рухової діяльності), так й елементи інноваційних і оздоровчих технологій (сюжетні, інтегровані уроки; система «Вільне фізичне виховання»; технологія комплексного розвитку особистості дитини в процесі фізичного виховання; психогімнастика; туристсько-краєзнавча діяльність; здоров'яформувальна технологія спортивно-орієнтованого фізичного виховання).

На початку формувального експерименту були створені контрольні (n=68) та експериментальні (n=69) групи. Тривалість експерименту – один навчальний рік.

В експериментальних групах (ЕГ) процес фізичного виховання був побудований на основі розроблених педагогічних умов оптимізації фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів в умовах сільської школи.

Дисертант запропонував включати елементи оздоровчих та інноваційних технологій фізичного виховання, які сприяють підвищенню рівня рухової активності дітей у поєднанні з програмним матеріалом предмету «Фізична культура» для учнів початкових класів до всіх організаційних форм роботи з фізичного виховання, а також – самостійної рухової діяльності дітей.

Так, частина уроків фізичної культури проводилась з різновіковим контингентом у вигляді ситуаційної міні-гри сюжетних, інтегрованих уроків з включенням елементів методик «Вільне фізичне виховання», технології максимального розвитку дитини, комплексного особистісного розвитку, казкотерапії, музикотерапії та ін.

Об'єднання суміжних класів дозволило підвищити кратність проведення уроків до 4 на тиждень, переважно – на відкритому повітрі. Диференційований підхід здійснювався за рахунок розподілу класу згідно вікових груп – 1, 2, 3, 4 класів. У кожній віковій групі добиралися адекватні засоби і методи виконання фізичних вправ з урахуванням способу рухової діяльності та етапу навчання, які визначені у навчальній програмі з фізичної культури для 1-4 класів. Зміст позаурочних форм доповнювався методиками психопрофілактичної роботи, елементами туристично-краєзнавчої та анімаційної діяльності, здоров'яформувальної технології спортивно-орієнтованого фізичного виховання.

У контрольних групах (КГ) всі організаційні форми занять фізичними вправами проводились згідно із загальноприйнятою методикою. У контрольних групах проводились: уроки фізичної культури (3 рази на тиждень); фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі навчального дня – фізкультхвилинки (на III уроці), спортивна година у групі подовженого дня (3 рази на тиждень); спортивно-масова робота – шкільні змагання (3-4 на рік).

Проведений аналіз результатів педагогічних експериментів свідчить, що запропонована технологія оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з молодшими школярами в умовах сільського соціуму сприяла значному підвищенню рівня їх фізичного здоров'я, фізичної підготовленості, рухової активності.

Критеріями ефективності розробленої технології слугували: динаміка показників морфофункціонального стану, фізичної підготовленості, стану здоров'я, параметрів рухової активності.

Порівняння даних, які були отримані під час формувального педагогічного експерименту свідчить, що в експериментальних групах дітей 7-10 років сільських загальноосвітніх шкіл спостерігаються значно вищі результати ($p < 0,05$) у показниках фізичного стану і рухової активності, що підтверджує доцільність та ефективність використання запропонованих організаційно-методичних підходів щодо оптимізації фізкультурно-оздоровчої

роботи початкової ланки загальноосвітньої школи в умовах сільського соціуму.

Формувальний експеримент побудований логічно і дозволяє вирішити п'яте завдання роботи.

Однак, звертає увагу перевантаженість тексту теоретичними розсудами щодо трактовки поняття «технологія» (ст. 140-144), «педагогічні умови» (ст. 149-161). Занадто детальний опис сюжетного уроку «Театр фізичного виховання і оздоровлення дітей» (ст. 166-169), спортивно-фізкультурних заходів (ст. 188-191), сімейних форм дозвілля тощо, тим більш, що основний зміст всіх пропонованих форм занять наведено в табл. 4.2. (ст. 199-204).

Основною новизною у пропонованих педагогічних умовах проведення уроків фізичної культури у малокомплектній школі є:

- об'єднання на уроці малочисельних класів початкової школи різних вікових груп;
- використання диференційованого підходу за принципом «різновікового навчання»;
- об'єднання за однією темою програмного матеріалу і диференціювання його відповідно програм для кожного класу;
- розподіл всіх учнів на уроці за віковими категоріями;
- проведення уроків у природному середовищі на відкритому повітрі.

Все це дозволило збільшити кількість уроків фізичної культури на тиждень до 4-х разів, організація позакласної роботи із залученням інноваційних заходів призвело до збільшення обсягу рухового режиму молодших школярів до фізіологічної норми.

Розділ 4 викладено на 87 сторінках дисертації і висвітлено у трьох публікаціях автора.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» згідно з логікою наукового пошуку, аналіз та узагальнення поданих у дисертаційній роботі результатів дослідження передбачали оцінку рівня досягнення поставленої мети.

Представлено три групи даних, отриманих у ході дослідження:

Підтверджені дані: І. О. Когут (2006), В. В. Білецької, Т. Ю. Круцевич (2012), І. В. Хрипко (2012), Н. В. Москаленко (2015), О. М. Саїнчук (2015), С. В. Трачука (2016), Л. С. Михно (2017) про те, що більшість учнів молодшого шкільного віку мають низький рівень фізичного (соматичного) здоров'я, фізичної підготовленості та недостатню рухову активність;

– М. М. Булатової (2012), М. В. Дутчака (2010) про роль рухової активності як складової здорового способу життя для профілактики захворювань та зміцнення здоров'я дітей;

– С. М. Масленнікова (2005), В. М. Малініна (2009), В. С. Лавнікович (2011), В. М. Хахулі (2011), В. І. Гордійчук (2014), О. В. Шиян (2016) про наявність соціо-культурних економічних та екологічних відмінностей умов життя у сільській місцевості, які впливають на організацію фізкультурно-оздоровчої роботи у загальноосвітній школі.

Доповнені результати досліджень С. Б. Тихвинського, С. В. Хрущева (1991), В. Д. Сонькіна (2007), В. І. Антонік (2009), О. Бар-Ора (2009) про особливості рухової активності дітей молодшого шкільного віку та її вплив на функціональні можливості організму:

– О. В. Андрєєвої (2014), Н. Я. Бондарчук (2014), Н. В. Москаленко (2015), Л. В. Волкова (2016), Н. Є. Пангелової (2017) про особливості фізичного стану, рівень та динаміку розвитку фізичних здібностей, мотиваційні пріоритети щодо видів рухової активності молодших школярів.

До нових результатів роботи належать: обґрунтування і розробка технології оптимізації системи фізкультурно-оздоровчої роботи з учнями початкових класів сільської школи, підґрунтя якої склали заходи щодо підвищення рівня рухової активності й фізичного здоров'я дітей 7-10 років. Структурними елементами моделі запропонованої технології є: мета, завдання, принципи, педагогічні умови оптимізації рухової активності учнів 7-10 років у навчальний і позаурочний час, критерії ефективності.

Висновки відповідають завданням дослідження.

Разом з позитивними сторонами дисертаційної роботи слід відзначити певні недоліки і дискусійні питання:

1. В окремих частинах роботи обтяжують зайва теоретична інформація, іноді з недостатнім смисловим навантаженням за темою роботи, констатація вже доведених раніше або загальновідомих теоретичних положень, непослідовність логічного зв'язку (С. 45-46, 96-97, 102-103, 140-144, 149-161, 166-169, 188-191). Зустрічається повторення в різних частинах роботи, зокрема у третьому розділі, ідентичних теоретичних відомостей; наприклад, щодо темпів зростання систем і органів організму школярів у різні вікові періоди (С. 55, 97).

2. У тексті дисертації разом з поняттям «оптимізація» автор часто застосовує термін «модернізація». Викликає сумнів доцільності застосування цих термінів як синонімів, тим більш в умовах організації процесу фізичного виховання в сільських школах.

3. Результати дослідження фізичної підготовленості учнів дисертант інтерпретує, орієнтуючись на нову програму з фізичної культури для 1-4 класів, але попередній висновок щодо рівня їх фізичної підготовленості чомусь ґрунтується на відповідності застарілої Державної системи тестів України від 1996 р. (С. 115).

4. На нашу думку, доцільним було б надати характеристику сучасного українського сільського соціуму, оскільки автор часто звертається до цього поняття.

5. Відсутня авторська позиція при висвітленні деяких суперечливих питань і фактів (наприклад, питання про те, в яких дітей рухова активність є більшою – в сільських, з їхнім вищим рівнем фізичної працездатності, чи в міських, переважно з краще матеріально забезпечених сімей, С. 48-49), а також обґрунтування деяких власних думок (наприклад: "побутова рухова активність сільських школярів сприяє підвищенню їхньої аеробної витривалості", С. 50).

Однак питання які виникли при аналізі дисертаційної роботи не несуть принципової спрямованості і не знижують позитивної оцінки наукової праці, а більш відносяться до побажань та дискусій.

Висновок про відповідність дисертації встановленим нормам.

Дисертаційна робота Рубана Владислава Юрійовича «Організаційно-методичні засади оптимізації процесу фізичного виховання учнів початкових класів в умовах сільської загальноосвітньої школи» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що має теоретичне і практичне значення для удосконалення процесу фізичного виховання у закладах загальної середньої освіти.

За актуальністю розкритих питань, новизною отриманих результатів дослідження і практичним значенням дисертація Рубана В.Ю. відповідає п.11 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02. – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Зав. кафедри ТМФВ
Національного університету
фізичного виховання і спорту України,
доктор фіз. вих., професор

Т. Ю. Круцевич

Підпис Т. Ю. Круцевич засвідчую
Начальник відділу кадрів _____ А.О. Степаненко
« ___ » _____ 2018 р.

